

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-Θ. ΠΕΤΣΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΒΑΛΕΡΥ.—Τὰ βιβλία ἔχουν τοὺς ἴδιους ἐχθροὺς μετὰ τὸν ἄνθρωπο: Τὴ φωτιά, τὴν ὑγρασία, τὰ ζῶα, τὸ χρόνο· καὶ τὸ ἴδιο τους τὸ περιεχόμενο.

ΜΠΡΕΤΟΝ - ΕΛΥΑΡ.—Τὰ βιβλία ἔχουν τοὺς ἴδιους φίλους μετὰ τὸν ἄνθρωπο, τὴ φωτιά, τὴν ὑγρασία, τὰ ζῶα, τὸ χρόνο· καὶ τὸ ἴδιο τους τὸ περιεχόμενο.

Μόνο μιὰ λέξη ἀλλάζει κι' ὅλη τὴ ἔννοια ἀνατρέπεται.

ΒΑΛΕΡΥ.—Οἱ σκέψεις, οἱ συγκινήσεις, οἱ λόγουμενες εἶναι κι' αὐτὲς ἀδύνατες σὰν τοὺς γυμνοὺς ἀνθρώπους.

Πρέπει λοιπὸν νὰ τίς γυμνώσουμε.

ΜΠΡΕΤΟΝ—ΕΛΥΑΡ.—Οἱ σκέψεις, οἱ συγκινήσεις, οἱ λόγουμενες εἶναι κι' αὐτὲς δυνατὲς σὰν τίς γυμνὲς γυναῖκες...

Πρέπει λοιπὸν νὰ τίς γυμνώσουμε.

Ἄν στὴν πρώτη «Σκέψη» ἡ ἀλήθεια ἐπαμφοτερίζεται, ἐδῶ μού φαίνεται πὼς βρίσκεται ὀλοκύθια μετὰ τὸ μέρος τῶν δύο συρρεαλιστῶν.

Β.— Στὸν ποιητὴ:

Τὸ αὐτὸ μιλάει τὸ στόμα ἀκούει· ἡ ἀντίληψη, ἡ ἐγρήγορη γονιμοποιεῖ κι' ὄνειρεύεται· ὁ ὕπνος βλέπει καθαρὰ· ἡ εἰκόνα κι' ἡ φαντασία κοιτάζουν· ἡ ἔλλειψη καὶ τὸ κενὸ δημιουργοῦν.

Μ.· Ε.— Στὸν ποιητὴ:

Τὸ αὐτὸ γελάει· τὸ στόμα βλαστημάει· ἡ ἀντίληψη, ἡ ἐγρήγορη σκοτώνει· ὁ ὕπνος ὄνειρεύεται καὶ βλέπει καθαρὰ· ἡ εἰκόνα κι' ἡ φαντασία κλείνει τὰ μάτια· ἡ ἔλλειψη καὶ τὸ κενὸ δημιουργοῦνται.

Β.— Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ἔχουν γιὰ τὴν ποίηση μιὰ ἰδέα τόσο ἀόριστη, ὥστε ἡ ἴδια ἡ ἀοριστία τῆς ἰδέας τους εἶναι γι' αὐτοὺς ὁ ὀρισμὸς τῆς ποίησης.

Μ.— **Ε.**— Μερικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν γιὰ τὴν ποίηση μιὰ ἰδέα τόσο ἀόριστη, ὥστε ἡ ἴδια ἡ ἀοριστία τῆς ἰδέας τους εἶναι γι' αὐτοὺς ὁ ὀρισμὸς τῆς ποίησης.

Κι' ἐδῶ μιὰ λέξη μόνο ἀλλάζει κι' ὁ ἴδιος ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Βαλερύ γίνεται μιὰ φοβερὴ ἐπίθεση ἐναντίον του. Κι' ἐρχόμαστε σ' ἕναν ἄλλο ἀφορισμὸ, στὸν προσδιορισμὸ τῆς ἰδίας τῆς ποίησης ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν ἴσως περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσουν γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

ΒΑΛΕΡΥ.— Ἡ ποίηση εἶν' ἡ δοκιμὴ ν' ἀναπαραστήσει, ἢ ν' ἀποδώσει, μετὰ τὰ μέσα τῆς ἐναρθρη γλώσσας, ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, πού προσπαθοῦν σκοτεινὰ νὰ ἐκφράσουν οἱ κραυγές, τὰ δάκρυα, τὰ ἰχάδια, τὰ φιλήματα, οἱ στεναγμοί, κτλ. ἢ πού φαίνονται νὰ θέλουν νὰ ἐκφράσουν τ' ἀντικείμενα σὲ δτι φαινόμενο ἔχει ἀπὸ ζωῆ, ἢ ἀπὸ ὑποθετικὸ σχέδιο.

Μ.· Ε.— Ἡ ποίηση εἶν' ἡ δοκιμὴ ν' ἀναπαραστήσει, ἢ ν' ἀποδώσει μετὰ κραυγές, μετὰ δάκρυα, μετὰ

ἰχάδια, μετὰ φιλήματα, μετὰ στεναγμούς, ἢ μετὰ τὰ ἀντικείμενα, ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, πού προσπαθεῖ σκοτεινὰ νὰ ἐκφράσει ἢ ἐναρθρη γλώσσα σὲ δτι φαινόμενο ἔχει ἀπὸ ζωῆ ἢ ἀπὸ ὑποθετικὸ σχέδιο.

Β.— Ἡ ποίηση πρέπει νά ναι κρυμμένη μέσα στοὺς στίχους, ὅπως ἡ θρεπτικὴ ἰδιότητα στὸν καρπὸ. Ἕνας καρπὸς εἶναι τροφή, μὰ φαίνεται γοητεία. Δὲν αἰσθάνεται κανεὶς παρὰ τὴν εὐχαρίστηση, μὰ παίρνει μιὰ οὐσία, ἡ γοητεία σκεπάζει αὐτὴ τὴν τροφή πού δίνει καὶ πού δὲν τὴν νοιώθουμε.

Μ.· Ε.— Ἡ σκέψη πρέπει νά ναι κρυμμένη στοὺς στίχους, ὅπως δὲν εἶναι ἡ θρεπτικὴ ἰδιότητα σ' ἕνα καρπὸ. Ἕνας καρπὸς δὲν εἶναι τροφή, δὲν εἶναι παρὰ σκέψη. Δὲν αἰσθάνεται κανεὶς καμμιά εὐχαρίστηση· δὲν δίνεται καμμιά οὐσία. Ὁ καρπὸς εἶναι μαγεμένος.

Περιορίζομαι ὡς ἐδῶ. Θὰ ἔπρεπε νάχει κανεὶς μπροστά του καὶ τὰ δύο βιβλία γιὰ νὰ δεῖ τὴ βαθειά, τὴν ὀλοκληρωτικὴ διαφορὰ ποιητικῆς πού ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Βαλερύ καὶ τῶν ὑπερρεαλιστῶν.

Παιγνίδια λέξεων, περιπέτειες σκέψεων, θὰ μπορούσε νὰ πει ἴσως ἕνας σκεπτικιστῆς. Βέβαια, παιγνίδια λέξεων, περιπέτειες σκέψεων, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα... κάτι πολὺ ἀνάλογο μετὰ τίς μεγάλες ἀνακαλύψεις πού τίς χρωστάμε σὲ παιγνίδια καὶ τυχοδιωκτισμούς

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σολωμοῦ: «Ποιήματα». — Πρόλογος καὶ σημειώματα Κώστα Καιροφύλα.

Πρόκειται γιὰ μιὰ καινούργια ἐκδοσὴ τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, τῶν Ἑλληνικῶν μόνο, μαζί μετὰ τὸ «Διάλογο» ἀπὸ τὰ πεζὰ του καὶ χωρὶς τὴ «Γυναῖκα τῆς Ζάκυνθος». Γιὰ τὸν πρόλογο, γιὰ τὰ σημειώματα καὶ γιὰ τὴν κατάταξη τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, ἔχω πολλὰ καὶ σημαντικώτατα διαφωνίες. Μὰ δὲ θὰ καταγίνω σήμερα μ' αὐτὰ τὴν ἐκτίμησή τους θὰ τὴν ἀφήσω σ' ἄλλον κριτικὸ, πού θάχη καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν εὐκολία νὰ συγκρίνη τὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ μετὰ τὴ δική μου, πού εἶδε τὰ φῶς ἐδῶ καὶ δύο ὀλόκληρα χρόνια.

Τὸ μόνο σημεῖο πού θὰ μ' ἀπασχολήσῃ σήμερα, εἶναι τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Βιντσέντσου Βιαγί, γιὰ τὰ Ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, πού δημοσιεύεται στὸ τέλος τῆς παραπάνω ἐκδόσεως. Στὸ ἀξιολογώτατο αὐτὸ ἄρθρο, ὁ κ. Βιαγί, μετὰ γοργὰ γραμμὰς, ἐξετάζει τὰ Ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, ἀναλύει τὰ σπουδαιότερα, καὶ τὰ τοποθετεῖ μ' εὐθυκρισίαν καὶ μετὰ κῦρος στὴ θέση πού τοὺς ταιριάζει. Δυστυχῶς, σ' ἕνα σημεῖο ὑπάρχει ἕνα λάθος, φαντάζομαι ἀπὸ παραδρομὴ, πού εἶναι τόσο τεράστιο, ὥστε μ' ἀναγκάζει νὰ βιασθῶ νὰ τὸ ἐπανορθώσω. Τὸ λάθος αὐτὸ ἀδικεῖ σοβαρώτατα τὸν Κουαρζάνο, ἐνῶ ἀνήκει ὀλόκληρο στὸν Δεβιάζη καὶ μόνο.

Πρόκειται γιὰ τὴ μοναδικὴ στροφὴ μετὰ τὸν τί-

τλο «Ode» και με τον παρότιτλο «Squarcio» — «'Απόσπασμα», που πρωτοδημοσιεύτηκε στην έκδοση Ραφτάνη (Ζάκυνθος) 1880, που επιμελήθηκε ο Δεβιάζης. Για τη στροφή αυτή ο κ. Βιαγί γράφει τα ακόλουθα :

«Ένα μικρόν άριστούργημα φαντασίας είναι οί όλίγοι άποσπασματικοί στίχοι μιᾶς Ὁδῆς, τιτλοφορουμένης ίσως προς την Ἄφροδίτην.»

Και παραθέτει την ακόλουθη παράφραση :

«Ἡ σελήνη—λέγει ο ποιητής—καθρεφτίζεται περίλαμπρα μέσα στο κύμα και, τυλίγοντας το παρθενικό κορμί της θεᾶς που γεννάται, την κάνει να λάμπη από άγνότατο φῶς. Και ενώ εκείνη κινεί τα ὠραία θεῖα βήματά της, της χαιδεύει τὰ γαλάζια μάτια της και τὰ χρυσά μαλλιά της, ενώ μιὰ ἀνατριχίλα εὐχριστήσεως διατρέχει ὁλόκληρη τὴ θάλασσα χαιρετώντας τὴ θεά.»

Ἐπειτα προσθέτει τὰ ακόλουθα :

«Δὲν φαίνεται αὐτὸ τὸ ἀποσπασμα ὅτι ἔχει γραφῆ ἀπὸ τὴν Σαπφῶ ἢ ἀπὸ κάποιον ἄλλον ἀρχαίον Ἑλληνα λυρικὸν ποιητὴν; Καὶ ἂν ὁ Καλοσοῦρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν «Ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ» ποὺ δημοσίευσε δὲν περιέλαβε καὶ αὐτὸ τὸ ἀποσπασμα, τοῦτο, νομίζομεν, δεόν νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸ ὅτι τὸ Ἰταλικὸν κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κουαρτάνου εἶναι τρομερὰ ἀλλοιωμένον, ὥστε νὰ μὴ δίδῃ σαφῶς τὴν ἰδέαν τοῦ ποιητοῦ, τὴν ὁποίαν προσεπαθήσαμεν, νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω παράφρασιν.»

Τὸ ὅτι τὸ Ἰταλικὸ κείμενον τοῦ παραπάνω ἀποσπάσματος εἶναι «τρομερὰ ἀλλοιωμένον» εἶναι γεγονός, μὰ τὸ ἀλλοιωμένον αὐτὸ κείμενον δὲ δημοσιεύτηκε στὴν ἐκδοση Κερκύρας, ποὺ επιμελήθηκε ὁ Πολυλάς κι' ὁ Κουαρτάνος. Κείμενο «τρομερὰ ἀλλοιωμένο» καὶ μὲ φανερὰ στιχουργικὰ καὶ τυπογραφικὰ λάθη, ἦταν ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ δημοσιευτῆ ἀπὸ τὸν Κουαρτάνο, ἀνθρωπο σοφὸ καὶ βαθὺ γνώστη τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας». «Ὅτι δημοσιεύεται στὴν ἐκδοση Κερκύρας ἔχει τὴ σφραγίδα τῆς γνησιότητος καὶ εἶναι ἀπυλλαγμένο ἀπὸ τυπογραφικὰ λάθη, ποὺ ν' ἀλλοιώνουνε μάλιστα καὶ τὸ νόημα. Ἄν τὸ ἀντίγραφο κάποιου ποιήματος τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ θᾶφτανε στὰ χέρια τοῦ Κουαρτάνου, εἶχε λάθη ἀντιγραφικὰ, ὁ Κουαρτάνος θὰ τὸ σημείωνε ἀμέσως. Αὐτὸ ἄλλωστε ἔκαμε καὶ γιὰ τὰ νεανικὰ Ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ δημοσίευσε ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Μάτεση, καὶ μ' ὅλο ποὺ τὰ ποιήματα κείνα δὲν εἶχανε μῆτε λάθη στιχουργικὰ, μῆτε νοήματος, μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ προερχόνταν ἀπὸ ἀντίγραφο τρίτου, σημειώνει πὼς δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ βεβαιώσῃ γι' αὐτὰ ἂν βρίσκωνται στὴν ἀρχικὴ καὶ γνήσια γραφὴ τους!

Τὸ Ἰταλικὸ κείμενον τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦ πρωτοδημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸ Δεβιάζη στὴν ἐκδοση Ραφτάνη, καθὼς εἶπαμε καὶ ψηλότερα, καὶ τὰ περισσότερα λάθη του εἶναι φανερὰ τυπογραφικὰ, ἀπὸ παραβλεψιὰ τοῦ ἴδιου τοῦ Δεβιάζη. Μήπως ἄλλωστε καὶ ὅλα τὰ Ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ ποὺ πρωτοδημοσίευσε ὁ Δε-

βιάζης, δὲν εἶναι γεμάτα τυπογραφικὰ καὶ ἀντιγραφικὰ λάθη; Καὶ μήπως δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ σ' ἐκεῖνα ποὺ πρωτοδημοσίευσε ὁ κ. Καιροφύλας, προερχόμενα ὅλα ἀπὸ κακογραμμένο ἀντίγραφο τοῦ Δεβιάζη;

Ὁ ὑποφαινόμενος, δὲν πέρυσι ἔκαμα τὴ μετάφραση ὅλων τῶν Ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, ποὺ σὲ κάποια σημεία της μένει ἀκόμη ἀσυμπλήρωτη, βρέθηκα στὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσω ν' ἀποκαταστήσω πρῶτα τὸ κείμενον ὅσο τὸ δυνατὸ σιμώτερα στὴν ἀρχικὴ καὶ γνήσια γραφὴ του. Καὶ τὰ διάφορα τυπογραφικὰ καὶ ἀντιγραφικὰ λάθη ποὺ μπόρεσα νὰ διορθώσω, μετροῦνται σὲ κάμποσες ἑκατοσταριές! Κι' αὐτὰ εἰν' ἐκεῖνα ποὺ δὲ μ' ἀφήνανε καμιὰν ἀμφιβολία γιὰ τὴ σωστότητά τους. Καθένας τώρα φαντάζεται πόσα ἄλλα μένουν, ποὺ δὲ μπορεῖ κανεὶς νᾶναι βέβαιος πὼς ἢ διορθώσῃ τους ἀποκατασταίνει τὸ κείμενον στὴν ἀρχικὴ καὶ γνήσια γραφὴ του. Κι' ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν σφαλμάτων βρίσκονται μόνο σ' ἐκεῖνα ποὺ δημοσίευσε ὁ Δεβιάζης κι' ὁ κ. Καιροφύλας.

Αὐτὰ ἐνόμισα ὑποχρέωσή μου νὰ σημειώσω, γιὰ νὰ μὴ φορτώνονται οἱ ἁμαρτίες τῶν ἄλλων, ἔστω κι' ἀπὸ παραδρομὴ, στὴ ράχη τοῦ Κουαρτάνου καὶ τῶν ἐκδοτῶν τῆς Κερκύρας, ποὺ ἔκαμαν τὸ καθήκον τους μὲ τὴν πιὸ μεγάλη δυνατὴ εὐσυνειδησία καὶ μὲ ἀπίστευτὴ ἱκανότητα.

Συμπληρωματικὰ τώρα, ἂς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσω πὼς ὁ Καλοσοῦρος, μεταφράζοντας τὰ Ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, δὲν ἔκαμε καμιὰν ἐκλογὴ, ὅπως σημειώνει ὁ κ. Βιαγί, μὰ μετάφρασε μόνο ὅσα εἶχε ἢ ἐκδοση Κερκύρας, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα, τὸ «Ode a Venere» («Ὁδὴ στὴν Ἄφροδίτη»), καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲ μπορούσε νὰ τὴν ἀποδώσῃ στὴ γλῶσσα μας «χωρὶς νὰ πειραχτῆ ἢ ζωηρὴ χάρη τῆς Ἰταλικότητος μορφῆς της», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος στὰ Προλεγόμενα τῆς μεταφράσεως τῶν Ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐρχόμενοι τώρα στὸ Ἰταλικὸ κείμενον τοῦ παραπάνω ἀποσπάσματος, νομίζομε πὼς, μιὰ κ' ἔγινε λόγος γιὰ τὴν «τρομερὴ του ἀλλοίωση», ἀξίζει τὸν κόπο νὰ δοκιμάσουμε μιὰ κάποια ἀποκατάστασή του. Τὸ κείμενον, ὅπως τὸ δημοσιεύει ὁ Δεβιάζης, εἶναι πιστὰ τὸ ακόλουθο :

La luna più lucente
Dentro l' onda rincrespasi,
Che della Dea nascente
Alle forme virginee
Sterati animando avvolgimenti
Di purissimo lume uscir lucenti,
Che rugiadoso e tremulo
All' alternar dei bei passi divini
Lambia degli occhi di cerulo,
L' aureo lambia dei crini
E della gioia il fremito correa
Per tutto il mare a salutar la Dea.

Στὸ κείμενον αὐτὸ ἔχουμε πρῶτα ἓνα στίχο χαλασμένο, τὸν ἔννατο, μιὰ λέξη χαλασμένη κι' ἀνύπαρκτη στὸ Ἰταλικὸ λεξιλόγιο, τὴ «sterati»

καὶ μιὰν ἀσυνταξίαν στὸν ἕκτο στίχο, ὅπου ἐκεῖνο τὸ «uscir lucenti», σὲ πληθυντικό, δὲν ἔχει πού νὰ ὑποδοθῆ. Μπορεῖ βέβαια νὰ ὑπάρχουνε κι' ἄλλα λάθη ἀντιγραφικά, πού ν' ἀλλοιώνουν τὴν ἀρχική καὶ γνήσια γραφή του, μ' αὐτὰ δὲ διακρίνονται, καὶ δὲ μπορούμε ν' ἀσχοληθοῦμε μαζί τους. Ἄς προσπαθήσουμε λοιπὸν νὰ ἰδοῦμε ἂν μπορούμε νὰ διορθώσουμε αὐτὰ πού σημειώνουμε ψηλότερα. Καὶ πρῶτα, ἄς δοῦμε τὸν ἕνατο στίχο, τὸ χαλασμένο. Σ' αὐτὸν ἔχομε ἕνα «degli occhi di cerulo», πού δὲ λέει τίποτα. Διορθώνοντας ἐκεῖνο τὸ «di» εἰς «il», τὸ νόημα κι' ὁ στίχος ἀποκατασταίνονται περὶ φημα, κ' ἡ φράση στὴ σύνθεσή της εἶναι σολωμική, γιατί αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συντάξεως «degli occhi il cerulo», ἀντὶ «il cerulo degli occhi», τὸ συνειθίζει ὁ Σολωμὸς καὶ στὰ ἰταλικά του καθὼς καὶ στὰ ἑλληνικά του ποιήματα. Ὁ στίχος λοιπὸν αὐτὸς ἀποκατασταίνεται ἔτσι :

Lambia degli occhi il cerulo.

Ἐπειτα, ἐκεῖνο τὸ «sterati» εἶναι ἀσφαλῶς τυπογραφικὸ λάθος, ἀντὶ «iterati», τὸ «i» δηλαδή ἀπὸ τυπογραφικὴ παραβλεψία ἔγινε «s», πρῶμα εὐχολο νὰ συμβῆ. Μὲ τὴ διόρθωση αὐτὴ ἀποκατασταίνεται περίφημα κι' ὁ πέμπτος στίχος ἔτσι :

Iterati animando avvolgimenti.

Μένει ἡ ἀσυνταξία τοῦ ἕκτου στίχου. Ἐκεῖνο τὸ «uscir lucenti» πού ἀναφέρεται; Στὸ «all forme virginee della Dea nascente»; Ὁ κ. Biagi, ἀπὸ τὴν παράφραση πού παραθέτει, φαίνεται πὼς τὸ ἀποδίδει ἐκεῖ: «τυλίγοντας τὸ παρθενικὸ κορμὶ τῆς θεᾶς πού γεννᾶται, τὴν κάνει νὰ λάμπη ἀπὸ ἀγνότερο φῶς.» Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ σοφὸς καθηγητὴς νάχω μιὰ μικρὴν ἀντίρρηση. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔτσι δημιουργεῖται μιὰ κάποια συντακτικὴ ἀνωμαλία. Γιατί δὲ λέγεται, θαρρῶ, ἰταλικά «uscirano lucenti alle forme virginee».

Ἐπειτα, ἐκεῖνο τὸ «che» τοῦ τρίτου στίχου πού ἀναφέρεται; Ὁχι τάχα στὸ «uscirano lucenti», καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ «onda» τοῦ δευτέρου στίχου; Θὰ μοῦ παρατηρήσετε πὼς τὸ «onda» εἶναι ἐνικός καὶ τὸ «uscirano» εἶναι πληθυντικός. Μ' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ λάθος, τυπογραφικὸ κι' αὐτὸ ἀσφαλῶς. Ἄς διορθώσουμε τὸ «onda» σὲ «onde», δηλαδή σὲ πληθυντικό, τὸ νόημα ἀποκατασταίνεται περίφημα, καὶ κάθε ἀσυνταξία ἐξαφανίζεται. Ἴδου ἡ πιστὴ μετάφραση, ἔπειτ' ἀπὸ τὶς παραπάνω διορθώσεις τοῦ κειμένου :

«Ἢ πιὸ λαμπρὴ σελήνη κενθρεφτίζεται μέσα στὰ κύματα, πού, σχηματίζοντας ζωηροὺς ἀπαινωτοὺς κύκλους γύρω στὸ παρθενικὸ κορμὶ τῆς νεογέννητης θεᾶς, ἐλάμπανε μὲ καθαρῶτατο φῶς πού, δροσοβόλο καὶ τρεμάμενο, καθὼς ἐκινουσε τὰ ὄραϊα θεῖα της πόδια, ἔψαυε τὸ γαλάζιο τῶν ματιῶν της, ἔψαυε τὸ χρυσάφι τῶν μαλλιῶν της, κι' ἡ ἀνατριχίλα τῆς χαρᾶς ἔτρεχε σ' ὀλόκληρὴν τὴ θάλασσα γιὰ νὰ χαιρετήσῃ τὴ θεά.»

Δηλαδή τὰ κύματα ἐκάνανε ζωηροὺς καὶ ἀπαι-

νωτοὺς κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ ἀναδυόμενο κορμὶ τῆς θεᾶς κι' ἐκεῖνα ἐλάμπανε μὲ καθαρῶτατο φῶς, πού ἔψαυε τὰ μάτια καὶ τὰ μαλλιά της, κι' ὄχι τὸ φῶς τῆς σελήνης, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν παράφραση τοῦ κ. Biagi. Ἔτσι ἐγὼ διόρθωσα κι' ἔτσι ἔχω μεταφράσει, κι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται σωστό. Ἄν ὁ κ. Biagi νομίζει πὼς σφάλω, θάμουν εὐτυχῆς νὰ μὲ διαφοτίσῃ μὲ τὴ σοφὴ του γνώμη.

Πρὶν τελειώσω τὶς λίγες αὐτὲς γραμμὲς, εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμω μιὰ μικρὴν παρατήρηση, σχετικὰ μὲ τὴ γνώμη πού ἐκφράζει ὁ κ. Biagi γιὰ τὰ νεανικὰ ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, κι' αὐτὸ πρὸς χάρη τοῦ ἑλληνα ἀναγνώστη. Ὁ κ. Biagi, γιὰ τὰ τριάντα αὐτοσχέδια σονέττα τῆς ἐκδόσεως Στράνη, γράφει «Μερικὰ πιθανὸν νὰ ἐγράψαν αὐτοσχεδίως... Ἄλλα ὅμως δείχνουν καταφανέστατα τὰ ἴχνη μιᾶς ἐπιμελημένης κατεργασίας καὶ σκέψεως», καὶ ἀμέσως πιὸ κάτω σημειώνει γιὰ τ' ἄλλα: «Ἀπεναντίας σχεδὸν ὅλα τὰ ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ τὰ δημοσιευθέντα ἀπὸ τὸν Κουαρτάνον, τὸν Δεβιάζην καὶ τὸν Κ. Καιροφύλαν, φαίνονται αὐτοσχεδιασμένα».

Ὁ κ. Biagi μιλεῖ σὲ γενικὲς γραμμὲς καὶ δὲ μπαίνει σὲ λεπτομέρειες, καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ παραπλανηθῆ ὁ ἑλληνας ἀναγνώστης ἀπὸ τὸ παραπάνω συμπέρασμα. Γιατί καὶ σ' ἐμὲ φαίνεται πὼς μερικὰ ἀπὸ τὰ σονέττα τῆς ἐκδόσεως Στράνη δὲν εἶναι αὐτοσχέδια, μὰ ἐπεξεργασμένα, δὲν εἶναι ὅμως σωστὸ πὼς «ὅλα σχεδὸν τὰ ἰταλικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ τὰ δημοσιευθέντα ἀπὸ τὸν Κουαρτάνον, τὸν Δεβιάζην καὶ τὸν Κ. Καιροφύλαν φαίνονται αὐτοσχεδιασμένα», γιατί ἀκριβῶς ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ὑπάρχουν πολλὰ, πού εἶναι βέβαιο πὼς δὲν εἶναι αὐτοσχέδια. Αὐτὰ ἀναφέρονται ὅλα στὸ φυλλάδιό μου «Τὰ νεανικὰ ἰταλικά Ποιήματα τοῦ Δ. Σολωμοῦ», Ἀθήνα 1936, καὶ γιὰ συντομία τὰ παραλείπω.

Ὅπωςδήποτε, ὅλ' αὐτὰ πού σημειῶνω ψηλότερα εἶναι μικρολεπτομέρειες διαφωτιστικὲς μόνο γιὰ τὸν ἑλληνα μελετητὴ, καὶ δὲ θίγουνε καθόλου τὴ μεγάλη σημασία τῆς μελέτης τοῦ κ. Biagi, σημασία πού τὴν κάνει ἀκόμα μεγαλύτερη ἢ εἰδικότητα καὶ τὸ κύρος τοῦ σοφοῦ καθηγητῆ.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Νώντα Ἐλατοῦ : «Ὁ Κορυδαλλός».

Ὁ «Κορυδαλλός» εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Νώντας Ἐλατος, γιατί ὁ Ἐλατος εἶναι πραγματικὰ ἕνας κορυδαλλός. Κανένα παιδί δὲν ἔχει παιδικώτερη ψυχὴ ἀπ' τὸ σεβαστὸ μου αὐτὸ φίλο, πού ὥστόσο ἀπ' τὰ χέρια του ἔχουν περάσει τόσες γενεὲς παιδιῶν. Καὶ πρέπει νὰ τὸν πλησιάσει κανεὶς ἀπὸ κοντά, γιὰ νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ στιχουργημένο αὐτὸ κελάδημα, πού προσφέρει τώρα μὲ τὸ βιβλίο του στὰ παιδιά, εἶναι κάτι ἀσημαντο μπροστὰ στὸ ἀδιάκοπο κελάδημα τῆς ψυχῆς του, πού μεταδίδει γύρω του τὴ χαρὰ καὶ τὴν αἰσιοδοξία. Ὅταν τὸν συναντήσετε σὲ στιγμὲς ἀπογοητεύσεων, ἢ ἀθρενωπῆ τρυφερότης του ξέρετε νὰ δίνει κουράγιο, ἀπλά καὶ ἀναντίρρητα. Κι' ὅταν ἄλλοτε τοῦ ἐμπιστευθῆτε τὶς ἀ-